

COMPETITIVITATEA REGIONALĂ-ABORDĂRI METODOLOGICE ȘI PERSPECTIVE

*Alina SUSLENCO,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*

In this paper were analyzed methodological, theoretical and practical implications on the development of regional competitiveness and increase the country's competitiveness by developing the human capital of firms in the North of the country. A sociological survey was conducted some business in the North of the country and were highlighted distinctive aspects of these enterprises. In terms of the research methodology was based on the following methods: analysis, synthesis, comparative analysis, abduction, induction, logical method, quantitative analysis. This research has contributed to the development of the concept of regional competitiveness and the delimitation of its aspects in Moldova.

Key Words: regional competitiveness, region, competition, competitiveness index, regional development.

Jel: M12, N90, R11.

Introducere

Competitivitatea regională sustenabilă este un imperativ pentru țările lumii care vor să pășească pe calea dezvoltării echilibrate, sustenabile. Conducerea Republicii Moldova și-a confirmat angajamentul ferm pentru distribuirea echitabilă a șanselor de dezvoltare pe întreg teritoriul țării și deci a accentuat necesitatea dezvoltării regionale echilibrate. Acest lucru este confirmat atât la nivel legislativ, cât și la nivelul planificării sustenabile. Succesul implementării politicii regionale va impulsiona și accelera dezvoltarea țării în ansamblu, scopul final fiind îmbunătățirea calității vieții cetățenilor, indiferent unde locuiesc aceștia pe teritoriul Republicii Moldova.

Asigurarea și menținerea competitivității personalului pe plan regional și mondial, cuantificarea modalităților eficiente de sporire a avantajelor competitive ale economiei naționale reprezintă o prioritate a strategiei de dezvoltare socio-economică a statelor lumii.

În această ordine de idei, oportunitatea cercetărilor profunde în domeniul dat, este extrem de relevantă pentru eficientizarea funcționării echilibrate a economiei naționale și pentru integrarea cu succes a sistemului economic național în circuitul internațional de relații competitive, accentuate, care poate fi realizată doar prin intermediul personalului dezvoltat și competitiv.

Necesitatea consolidării de urgență a competitivității personalului, a precizării coerenței și interdependenței dintre competitivitatea personalului întreprinderilor sub aspect regional, stabilirea componentelor și elementelor determinante ale formării competitivității personalului sub aspect regional, determină importanța și actualitatea temei de cercetare alese.

Cuprins

Pentru a-și atinge obiectivele naționale de dezvoltare economică și socială, orice țară are nevoie de existența unor regiuni dinamice și competitive, dezvoltarea regională fiind o politică complementară pentru politicile macroeconomice și structurale.

Competitivitatea regională durabilă este un imperativ asumat și guvernul Republicii Moldova și-a confirmat angajamentul ferm pentru distribuirea echitabilă a șanselor de dezvoltare pe întreg teritoriul țării. Acest lucru este confirmat atât la nivel legislativ, cât și la nivelul planificării strategice. Succesul implementării politicii regionale va impulsiona și accelera dezvoltarea țării în ansamblu, scopul final fiind îmbunătățirea calității vieții cetățenilor, indiferent unde locuiesc aceștia pe teritoriul Republicii Moldova.

Competitivitatea regională poate fi definită ca fiind abilitatea unei regiuni și, deci, a autorităților ei publice, de a-și menține baza locală de firme și forța de muncă calificată și de a atrage investiții. În consecință, caracteristicile sale competitive se bazează, deși nu în mod exclusiv, pe următoarele:

- Calitatea infrastructurii;

- Calitatea generală a mediului;
- Calitatea centrelor de cercetare și inovare a regiunii;
- Capacitatea de a reține și de a atrage resurse umane calificate;
- Fiscalitatea;
- Costul și calitatea forței de muncă;

Introducerea noii paradigme a „avantajului competitiv” de către Porter, a făcut ca noțiunea de competitivitate să capete o importanță majoră și noi înțelesuri, alături de termeni înrudiți precum productivitate și bunăstare.

În ultima perioadă, se poate remarca interesul cercetătorilor din domeniu pentru evidențierea trăsăturilor specifice ale competitivității, în raport cu noțiunea mai consacrată de competiție.

Astfel, Turok¹ în 2004, în lucrarea sa intitulată *Cities, Regions and Competitiveness*, accentuează importanța pe care competiția dintre firme o are pentru dezvoltarea acestora:

- funcționează ca mecanism de selecție. Numai anumite firme supraviețuiesc pe piață (cele care au produse mai bune și procese de producție mai eficiente);
- acționează ca un mecanism de stimulare. Pentru a rămâne în competiție, firmele sunt nevoite să-și îmbunătățească tehnologia și organizarea.

De asemenea, autorul menționat subliniază deosebirea dintre competiția la nivel de firmă și cea care există la nivel teritorial. Acestea nu funcționează după aceleași reguli: orașele și regiunile nu pot da faliment dacă nu sunt competitive și, în același timp, nu sunt ghidate în activitatea lor de obiectivul obținerii profitului.

Sintetizând aceste aspecte legate de competiție și competitivitate, Kitson, Martin, Tyler² (2004) definesc *competitivitatea regională* ca fiind „un concept complex, care se concentrează mai mult pe indicatorii și dinamica prosperității pe termen lung a regiunii sau orașului, decât pe noțiunea mai restrictivă a competiției asupra cotelor de piață și resurselor”, „fiind un concept care recunoaște că, în fond, regiunile și orașele competitive sunt locuri unde atât firmele, cât și oamenii doresc să se stabilească și investească”.

Din aceste definiții ale competitivității regionale se pot delimita și principalele caracteristici ale acestui concept (Sepic, 2005, Sala-i-Martin³):

- 1) Este o noțiune care include atât o dimensiune statică (competitivitatea regională reprezintă abilitatea de a menține un nivel ridicat al veniturilor și ocupării), cât și una dinamică (determină randamentul investițiilor, element central al creșterii economice de durată);
- 2) Presupune în primul rând creșterea veniturilor reale, dar nu trebuie neglijat nici caracterul durabil al acestora, implicând probleme de mediu și sociale;
- 3) Presupune crearea de locuri de muncă, dar importantă este calitatea acestora și capacitatea de a contribui la creșterea nivelului de trai;
- 4) Implică producerea de bunuri și servicii în condiții libere și corecte de piață, ceea ce înseamnă asigurarea unui mediu în care există competiție reală între produsele autohtone și cele străine;
- 5) Presupune crearea unui mediu regional adecvat (trăsăturile specifice unei regiuni), care devine un factor determinant al competitivității, prin faptul că influențează performanțele tuturor firmelor localizate aici.

¹ Turok, I, 2004, „Cities, Regions and Competitiveness, Regional Studies”, vol.38.2004.

² Kitson, M., Martin, R., Tyler, P., 2004, Regional competitiveness: an elusive yet key concept?, Regional Studies, Vol 38, nr.8.

³ Sala-i-Martin, X., et al., „The Global Competitiveness Index 2010-2011: Looking Beyond the Global Economic Crisis”, WEF, The Global Competitiveness Report 2010-2011

Sepic, D., „The regional competitiveness: some notions”, Project funded by the EU and implemented by the Bureau of economic management and legal studies, Moscova, 2005.

Pentru Porter, primul autor care a adus în discuție un model al competitivității, singura sursă a acesteia este productivitatea, adică eficiența cu care inputurile sunt transformate în bunuri și servicii.

Pentru a da însă un înțeles cuprinzător noțiunii de competitivitate regională, aceasta trebuie definită atât în termeni de:

- rezultate – regiunile competitive sunt cele care asigură maximizarea obiectivelor indivizilor și firmelor localizate aici: venituri ridicate (salarii, profit), ocupare, calitatea mediului etc.;

- factori determinanți ai acestor rezultate: forță de muncă, capital fizic și uman, progres tehnologic etc.

În acest fel pot fi identificați factorii relevanți pentru anumite regiuni și poate fi cuantificat impactul acestora asupra performanțelor economice.

Din cele relatate mai sus, observăm că competitivitatea regională este un concept complex, dinamic dar extrem de necesar pentru a asigura o dezvoltare sustenabilă și echilibrată țării.

În continuare ne vom opri asupra analizei regiunii de dezvoltare Nord din Republica Moldova. Regiunea de Dezvoltare Nord acoperă teritoriul din nordul Republicii Moldova. Procesele migraționiste influențează profilul demografic și au un rol important în viața economică și socială a RDN. Deși lipsesc datele statistice pentru a face concluzii mai riguroase vizavi de toate aspectele, putem constata existența a trei fluxuri migraționiste principale care se manifestă cu un grad diferit de intensitate: migrația rural-urban în interiorul RDN, migrația RDN-Chișinău, Bălți. Conform rezultatelor recensământului general al populației din 2004, circa 86000 rezidenți ai RDN erau „temporar absenți”. Aceasta reprezintă circa 9% din populația regiunii, iar după ultimele date ale BNS constituie circa 14%.

În continuare, vom reda datele generale privind regiunea de dezvoltare Nord:

Tabelul 1

Date generale privind Regiunea de Dezvoltare Nord (2012)

Indicator	Valoarea
Populația, 000 persoane	1002,6
Suprafața, km²	10014
PIB, mii lei	911,8
Investițiile per capita, MDL	2.011

Sursa: BNS, 2013.

Conform datelor Biroului Național de Statistică pentru anul 2011, în RDN rata de activitate a populației constituie 39,0 %, rata de ocupare 37,0%, în 2012 rata de ocupare a fost de 36,9%. În sectorul public sînt angajați 35,1%, iar în cel privat 64,9%. Reprezentarea schematică a valorilor ratelor de ocupare și de șomaj este redată mai jos:

Tabelul 2

Rata de ocupare și de șomaj în cadrul ADR Nord, 2012

Indicator	2008	2009	2010	2011	2012
Rata de ocupare	41,1	36,6	35,6	37,0	36,9
Rata de șomaj	3,1	5,3	5,7	5,2	4,6

Sursa: BNS, 2013.

Din datele tabelului, observăm că rata de ocupare a înregistrat un trend oscilant, înregistrînd ușoare schimbări pe parcursul perioadei analizate. În 2012, observăm o ușoară scădere a ratei de ocupare care a înregistrat valoarea de 36,9% față de 37,0% în 2011. Acest lucru trebuie să mobilizeze autoritățile locale pentru a crea condiții de muncă populației din cadrul regiunii. Crearea noilor locuri de muncă este un imperativ atât pentru regiune cât și pentru întreaga țară.

La fel, observăm că rata de șomaj, pe parcursul analizelor efectuate, înregistrează valori oscilante dar ridicate, care împiedică dezvoltarea regiunii și sporirea gradului de competitivitate al regiunii. Deși, în 2012 rata șomajului a înregistrat valoarea de 4,6 față de 5,2, în 2011, totuși șomajul este un proces ce perturbază activitatea regiunii și anihilează viitorul ei. Autoritățile ar

trebuie să întreprindă măsuri suplimentare pentru a atrage investitori străini care ar contribui la crearea de noi locuri de muncă și ar îmbunătăți, ulterior, nivelul de trai al populației.

Din numărul total, circa 49,5% din populație este angajată în câmpul muncii, iar 39,2% din populația angajată muncește în domeniul agriculturii, care este, în mare parte, o agricultură de subsistență. Mai jos ma redat repartizarea structurii populației angajate pe domenii:

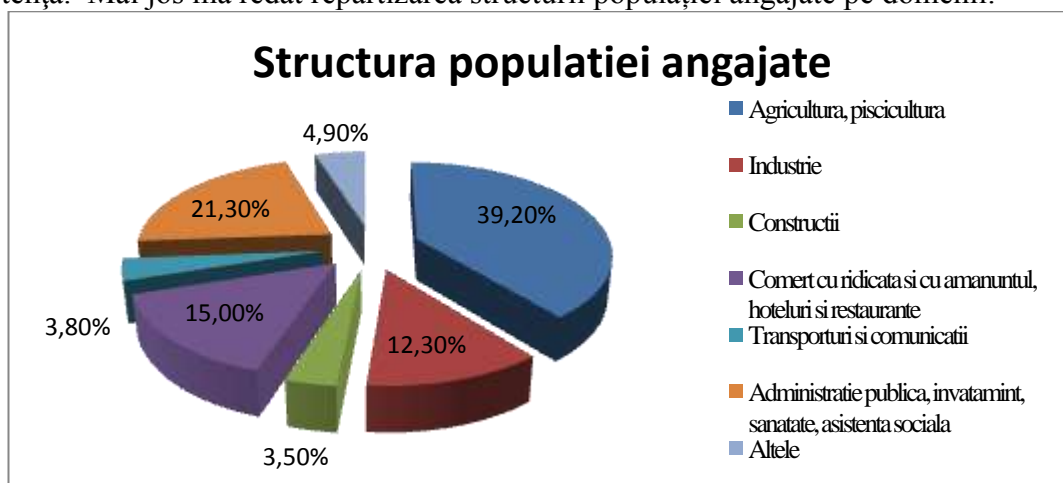


Figura 1: Structura populației angajate în ADR Nord, 2012.
Sursa: BNS, 2012.

Din analiza datelor tabelului observăm că cea mai mare parte a populației activează în „agricultură și piscicultură”, fapt de ne demonstrează 39,2% dintre populația angajată, urmată de „administrație publică, învățământ sănătate, asistență socială” unde activează 21,3% din populația angajată, „comerț cu ridicata și amănuntul, hoteluri și restaurante” unde activează 15,00% dintre populația angajată. Astfel, observăm că, marea parte a populației activează în sectorul agrar și e dependentă de toate condițiile naturale schimbătoare.

Învățământ și educație

Potrivit datelor BNS pentru anul de învățământ 2010 - 2011, pe întreg teritoriul Regiunii de Dezvoltare Nord activează 972 instituții de învățământ, dintre care: 3 universități, 15 colegii, 28 de instituții de învățământ secundar profesional, 482 de instituții de învățământ preuniversitar și 444 instituții preșcolare.

Instituțiile de învățământ superior, colegiile și instituțiile de învățământ secundar profesional din RDN constituie punctele forte pentru dezvoltarea profesională și creșterea competitivității pe piața muncii a capitalului uman din regiune. Universitățile din m. Bălți au avut în anul de învățământ 2010-2011 7379 studenți, din care 2426 studenți au absolvit, colegiile din RDN în aceeași perioadă au înmatriculat 6594 studenți.

Analizând evoluția numărului instituțiilor de învățământ în RDN pe perioada anilor 2008-2011, observăm o dinamică în creștere numai la numărul instituțiilor preșcolare și o dinamică în descreștere a instituțiilor școlare, care este în continuă descreștere și în anul de învățământ 2011-2012 constituie 476 instituții, astfel numărul școlilor în Regiune în perioadă 2008 -2012 s-a micșorat cu 17 unități, și va continua să descrească în contextul implementării reformelor Ministerului Educației. În următorii ani se așteaptă reducerea și mai considerabilă a numărului de instituții școlare, odată cu crearea instituțiilor cu statut de școală de circumscripție, arondînd un șir de școli mici. Pentru RDN este preconizat a deschide 54 de Instituții școlare de circumscripție.

Rezultatele analizei dinamicii numărului de elevi în cifre comparabile pe anii de învățământ 2008/ 2009 – 2011/2012, denotă o descreștere anuală a numărului de elevi, în mediu, cu 3%, adică în decurs de 4 ani numărul elevilor instituțiilor școlare preuniversitare a diminuat cu mai bine de 12%, sau, în exprimare numerică – cu 14474. Principalele cauze, care afectează învățământul din regiune, sunt aceleași, caracteristice pentru întreaga Republică Moldova:

exodul masiv de populație peste hotare, inclusiv a cadrelor didactice, diminuarea ratei natalității, resurse insuficiente pentru susținerea domeniului educational.

Conform estimărilor, cota cheltuielilor din bugetele APL de nivelul I pentru întreținerea instituțiilor de învățământ este la nivel de 14- 15%., în afara salarizării corpului didactic. Reducerea cheltuielilor de întreținere a edificiilor școlare este posibilă prin aplicarea metodelor de eficiență energetică a clădirilor publice cu impact regional.

Educația este strâns corelată cu sărăcia materială și este un aspect important al deprinderii multidimensionale. Accesul la educație și calitate a educației determină oportunitățile personale în viitor, posibilitățile de a obține un venit mai mare, deci , și nivelul de bunăstare a populației.

Cercetările demonstrează, că riscul sărăciei descrește direct proporțional cu nivelul de studii. Accesul la educație, mai cu seamă în mediul rural din Moldova, mai este considerată a fi o problemă, în special, în domeniul educației preșcolare și al studiilor superioare. Indicatorii selectați pentru acest domeniu au drept scop măsurarea accesului la educație în mediul rural. Cu cât mai mulți copiii nu frecventează instituțiile preșcolare și de învățământ, cu atât mai deprivată este localitatea respectivă.

Concluzii

Astfel, în urma analizelor efectuate, putem concluziona că Regiunea de Dezvoltare Nord se confruntă cu serioase probleme care trebuie analizate și redresate pentru că se pot transforma în adevărate pericole pentru viitorul dezvoltării regiunii. Astfel de probleme ca numărul redus al locurilor de muncă, nivelul ridicat al ratei de șomaj, lipsa profesorilor mai ales în instituțiile de învățământ rurale, gradul redus al frecventării școlii de către copii, mai ales din zonele rurale, reduc din gradul de competitivitate a regiunii.

Referințe:

1. Constantin, L., 2004, Strategia și politica regională în România, Administrație și management Public, Nr. 2.
2. De Michelis, N., 2008, Regional Convergence: A Relevant Measure of Policy Success?, CESifo Forum 1.
3. Kitson, M., Martin, R., Tyler, P., 2004, Regional competitiveness: an elusive yet key concept?, Regional Studies, Vol 38, nr.8.
4. Murgescu, B., 2010, România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010), Editura Polirom.
5. Popescu, C., (coordonator), 2004, Disparități regionale în dezvoltarea economico-socială a României, Editura Meteor Press.
6. Sala-i-Martin, X., et al., „The Global Competitiveness Index 2010-2011: Looking Beyond the Global Economic Crisis”, WEF, The Global Competitiveness Report 2010-2011
7. Sepic, D., „The regional competitiveness: some notions”, Project funded by the EU and implemented by the Bureau of economic management and legal studies, Moscova, 2005.